

Review-artikel: Teoretiseringen af dansk udenrigspolitik: mellem case- og teori-centrisk forskningsfelt

Rasmus Brun Pedersen, lektor, Ph.d., Institut for Statskundskab,
Aarhus Universitet, brun@ps.au.dk

Hvilket billede tegner der sig i det mylder af teorier, som er blevet udviklet til at forklare retning og indhold i dansk udenrigspolitik? Generelt tegner der sig et billede af et teoretisk aktivt og multifacetteret felt, der begrebsmæssigt og publikationsmæssigt har bevæget sig i en mere internationaliseret retning over de seneste år (jf fremstillingen i Larsen, 2017). Argumentet i denne artikel er overordnet, at denne internationalisering er positiv for studiet af dansk udenrigspolitik, da det begrebsmæssigt er med til at »normalisere« de teoretiske studier i en IP-sammenhæng. Dette hænger sammen med, at vi tidligere har været vidne til et mere case-specifikt begrebsapparat i forklaringen af den danske udenrigspolitik. Faren ved internationaliseringen er imidlertid, at den mere systematisk påvirker vores vidensproduktion om dansk udenrigspolitik, da de internationale publikationer i stigende grad flytter væk fra at forklare dansk udenrigspolitik som en vigtig case i sig selv til at fremstå som bidrag til en bredere IP-teoretisk debat. Herved kommer Danmark til at fremstå som »case af noget« i stedet for et vigtigt emne- og genstandsfelt i sig selv.¹

Det adaptionsteoretiske afsæt

Hvis man kigger på den substantielle teoretiske udvikling af dansk udenrigspolitik, tegner der sig et billede af en teoretisk litte-

ratur, der med udgangspunkt i Bjøls tidlige arbejde især har taget afsæt i de forskellige tilpasningslogikker, som har domineret i studiet af dansk udenrigspolitik under den kolde krig. Inden for denne teoretisering var dansk udenrigspolitik et resultat dels af de danske muligheder for at udøve indflydelse (kapacitet) ude i verden, dels af landets sårbarhed og afhængighed af omverdenen. Nikolaj Petersens udvikling af Rosenaus adaptionsteori fremstår som en samlende ramme for denne analysetradition og dens ønske om at integrere eksterne og interne faktorer i forklaringen af dansk udenrigspolitik (Rosenau, 1970; Hansen, 1974; Petersen, 1977, 2000; jf. desuden Bjøl, 1966; Pedersen, 1970). Petersens bearbejdning af Rosenaus adaptionsteori var et tidligt forsøg på at internationalisere det teoretiske begrebsapparat og tilpasse det studiet af dansk udenrigspolitik. Dette skete gennem identifikationen og anvendelsen af en række systematiske begreber, som blev brugt til at definere forskellige »modes« eller »tilstande« for sit genstandsfelt, nemlig udviklingen og retningen i den danske udenrigspolitik. En af de centrale hensigter bag den teoretiske udvikling var således, at man på et systematisk begrebsmæssigt grundlag blev i stand til at forklare hovedlinjerne og tendenserne i den danske udenrigspolitik som afhængig variabel. Udenrigspolitikken blev i

Petersens arbejde karakteriseret gennem begreber som balancering, dominans, føjelighed og isolationisme. Disse tilstande beskrev visse karakteristika ved dansk udenrigspolitik på forskellige tidspunkter som udviklede sig i takt med ændringer i de to grundlæggende dimensioner, der optræder som uafhængige variable i hans model, der konceptuelt er blevet tilpasset en dansk sammenhæng. Ud over at forklare hovedretningen af den danske udenrigspolitik var sigtet også at præcisere den relative betydning af forskellige drivkræfter bag den danske tilpasning til det internationale system. En af pointerne i adaptionsteorien var, at de danske reaktioner på den internationale situation og det afledte pres ikke altid var strukturelt inducerede men udtryk for politiske beslutninger (og fortolkninger). Dette betød, at for eksempel tilpasningen i mellemkrigsårene kun var en af de mulige reaktioner på en situation, hvor Danmark stod over for et stærkt eksternt pres og samtidig besad begrænsede ressourcer.

Udfordringer og begrænsninger i adaptionsteorien

En særlig udfordring med tilpasningsteorien er dens meget abstrakte begrebsniveau, hvilket gør det vanskeligt at anvende den på mere konkrete beslutninger og policy-områder. Dette betød, at modellen oftest måtte suppleres, når mere specifikke aspekter af udenrigspolitikken skulle forklares. Dette blev tydeligt i takt med den øgede institutionalisering af dansk udenrigspolitik under den kolde krig. Danmark engagerede sig i en lang række internationale organisationer, hvilket betød, at landet nok ifølge begrebsapparatet anlagde en balancerende strategi, men herudover begrebsmæssigt ikke udforskede nuancerne i dette engagement og forskelligheden inden for de forskellige institutionelle arenaer. Det ledte til formuleringen af et vist hjælpebegrebsapparat, f.eks. i forhold til formuleringen af bastioner i dansk udenrigspolitik samt begrebsparret tilpasning og aktivisme. En yderligere svaghed ved teoretiseringen

var, at dens begreber ikke rigtig fulgte med den internationale teoretiske udvikling. Det betød, at adaptionsteorien med årene fik et partikulært dansk islæt. Det kan måske være lidt paradoksalt at rette denne kritik mod teorien, da den netop i sin samtid var international i sin begrebsætning pga. arbejdet med Roseaus adaptionsteori (1970). Indtrykket er dog, at den begrebsætning med årene kom til at fremstå en smule afkoblet fra den generelle udvikling inden for realismen, især den neoklassiske variant, men også fra udviklingen inden for liberalisme, særligt i dennes svage variant.² Det er generelt indtrykket, at den klassiske adaptionsteori qua sit abstraktionsniveau generelt fremstod velegnet til at forklare perioden op til den kolde krigs afslutning, men også at den lagde en vis begrænsning på teoriudviklingen i perioden (jf. dog Mouritzen, 1988). Det er imidlertid også indtrykket, at begrebsætningerne generelt har haft vanskeligere ved at forklare perioden efter den kolde krigs afslutning, som indledningsvis blev beskrevet som »kompleks tilpasning« (Due-Nielsen og Petersen, 1995).

Aktivismens indtog i dansk udenrigspolitik

Murens fald, Sovjetunionens sammenbrud og den efterfølgende udvikling af den såkaldte danske udenrigspolitiske aktivisme udfordrede markant tilpasningsteoriens dominans i studiet af dansk udenrigspolitik. En af de generelle temaer i denne teoriudvikling reflekterer det forhold, at Danmark generelt anlagde en mere internationalistisk eller aktivistisk udenrigspolitisk strategi, hvor dansk engagement i internationale organisationer blev en central målsætning som både et mål og et middel. Det øgede politiske fokus på aktivisme og internationalisme har i en vis forstand smittet af på den øgede teoretiske aktivitet, vi ser i litteraturen. Dette kom konkret til udtryk ved en bred vifte af teoriudvikling, der strækker sig over paletten fra realistiske, liberale, ideationelle og særligt postmodernistiske teoretiske positioner. Net-

op interessen i at forklare hovedtendensen i dansk udenrigspolitik efter den kolde krigs afslutning syntes dog stadig at stå som en af hovedmålsætningerne for den tidlige aktivismelitteratur, som særligt har beskæftiget med at placere betydningen af den kolde krigs afslutning langs et fortolkningskontinuum, som strækker sig fra forandring til kontinuitet i den danske udenrigspolitik. En af effekterne af disse bestræbelser kommer til dels til udtryk igennem begrebssætningerne, hvor det politiske begreb aktivisme (og dens politiske konneksjoner) bliver adopteret og anvendt analytisk til at begrebssætte hovedtendensen i den samlede danske udenrigspolitik som genstandsfelt (f.eks. Holm, 1997, 2002; Due-Nielsen og Petersen, 1995). Et af de centrale teoretiske temaer var fortsat spørgsmålet om, hvad der har drevet denne »internationalisering«, og hvorvidt aktivismen reelt kan ses som et udtryk for en selvstændig dansk udenrigspolitisk strategi, eller om Danmark fortsat fulgte en adaptionel eller tilpasningsorienteret politik. Den klassiske tilpasningsposition har stillet sig kritisk over for indholdet og potentialet i aktivismen som selvstændig generel udenrigspolitisk strategi. Eksterne rammebetingelser spiller fortsat her en afgørende rolle, og netop risikovilligheden i den danske udenrigspolitik har oftest været fraværende. For eksempel er den aktive danske deltagelse i amerikansk ledede operationer blevet fortolket som et udtryk for en ny form for tilpasning, hvor småstater Danmark i særlig høj grad har været sensitiv og imødekommende over for amerikanske ønsker og krav om tilslutning. Dette har været indfanget af sondringen mellem positionering og substans, hvor kritikken oftest har været, at Danmark har positioneret sig i forhold til USA og de regionale stormagter snarere end ved enkelte tilfælde at markere sig på substantielle områder (Mouritzen, 2015).

En af de centrale tendenser i periodens analyser af aktivismen i dansk udenrigspolitik knytter sig særligt til den militariserede ak-

tivisme på det sikkerhedspolitiske område, som begynder at fylde markant i litteraturen gennem 1990'erne og 2000'erne. Argumentet i denne artikel er, at en del af den centrale teoriudvikling om dansk udenrigspolitik udspringer af den sikkerhedspolitiske forskning. Denne teoretiske udvikling er særligt drevet af det øgede danske militære engagement, som udvikler sig gradvist fra den første forsigtige deltagelse i Golfkrigen i 1991, over indsatsen i Bosnien, Kroatien og Kosovo til deltagelsen i de to store koalitionskrige i Irak og Afghanistan. Senere har Danmark været aktive i blandt andet Libyen, Mali, Irak (igen) og Syrien. Særligt den danske deltagelse i internationale operationer i Irak og Afghanistan har i perioden udviklet sig som central markør og omdrejningspunkt for diskussionen om aktivismens status og placering i den danske udenrigspolitiske historie. Specielt Irak-krigen fremstår som en centrale case og demonstrerer en ret markant uenighed om, hvordan den militariserede aktivisme skal tolkes. Irak-krigen i 2003 er teoretisk interessant ved, at den åbenbarede en bred vifte af teoretiske positioner, der på forskellig vis anvendes til at argumentere for, hvorvidt den militariserede aktivisme udtrykker forandring eller kontinuitet, og i forskellig grad ekspliciterer, hvordan vi konceptuelt skal forstå hovedlinjen i dansk udenrigspolitik (for en oversigt over fortolkningsmønstrene se Pedersen og Gram-Skjoldager, 2015). Fokus i denne bølge af aktivismelitteratur er dog fortsat at forklare retningen af den danske sikkerhedspolitik, som imidlertid oftest associeres med den generelle udenrigspolitik. Pedersen og Ringsmose (2017) har således peget på, at sikkerhedspolitikens særlige karakteristika, herunder ikke mindst den danske deltagelse i internationale militære interventioner, analytisk virker til at være blevet ophøjet til at være selve »sindbilledet« på den generelle danske udenrigspolitik. De peger på, at der har været en tendens til at ekstrapolere dynamikkerne fra sikkerhedspolitikken til den samlede udenrigspolitik. Derved er pointen,

at vi analytisk er kommet til at overvurdere omfanget og dybden af den danske småstats-aktivisme, da aktivismen ikke har haft samme intensitet i andre af de internationaliserede arenaer, som Danmark udfører sin udenrigspolitik igennem.

Aktivismens fremkomst i dansk sikkerhedspolitik blev dog også på anden vis en central markør for teoriudviklingen i dansk udenrigspolitik, da vi gradvist har set et indtog af en bredere internationalistisk begrebssætning i studiet af dansk udenrigspolitik f.eks. inden for alliancelitteraturen. Ringsmose (2009, 2010) har f.eks. anvendt mere generelle realistiske begreber og allianceteori til at forklare mønstrene i småstaternes koalitionsdeltagelse, hvilket har været fulgt op af en bredere tendens til at anvende mere veletablerede teoretiske begreber i studierne af dansk sikkerhedspolitik. Der har f.eks. været en interesse inden for realistisk inspireret allianceteori til at udvikle bandwagon-begrebet. Denne seneste bølge af »aktivismelitteratur« er dog mere optaget af at udvikle realistisk allianceteori og småstatsteori end at forklare dansk udenrigspolitik i sig selv (Jakobsen, Ringsmose og Saxi, 2016, 2018; Pedersen og Reykers, 2017; Wivel og Crandall, 2017). Tilsvarende tendenser gør sig også gældende inden for andre områder af dansk udenrigspolitik, f.eks. i studiet af småstaters politik i EU-sammenhæng, hvor Danmark f.eks. bruges som case til at udvikle på smart state-begrebet (f.eks. Wivel 2010) ligesom vi i Adler-Nissens arbejde har set Danmark som case anvendt til at udvikle og bidrage til den internationale teoriudvikling (f.eks. Adler-Nissen 2014).

Mht. til forklaringen af drivkræfterne bag den danske udenrigspolitik ser vi på en række områder en fortsættelse af tidligere tiders tematikker, hvor relationen mellem eksterne og interne faktorer fortsætter, blot nu under andre, mere systematiske teoretiske labels. Der er således også en tendens i teoretiseringen af dansk udenrigspolitik til at studere og inddra-

ge de »lag«, der ligger mellem beslutninger og eksternt pres – dvs. individers betydning, lederskab, parlamenter, bureaukratier mv. Anders Wivel har været den stærkeste eksponent for at anvende neoklassisk realisme til studiet af dansk udenrigspolitik, hvor netop kombinationen af eksterne og interne faktorer bidrager til at forklare dens retning og udformning (Wivel, 2013, 2017). I den sammenhæng fremstår de seneste bestræbelser på at reintroducere klassisk realisme (f.eks. Jakobsen, Ringsmose og Saxi, 2016, 2018), ligesom de seneste tilnærmelser mellem realismen og konstruktivismen i forhold til mere individbårne forklaringer er interessante, da de er med til at koble den mere generelle begrebssætning sammen med mere case-specifikke forhold, når den danske udenrigspolitik skal forklares og analyseres (Mouritzen og Olesen, 2010). Disse bidrag bygger i en vis forstand videre på traditionen fra Bjøls og Karup Pedersens arbejde, hvor både strukturelle faktorer og beslutningstagernes perception spiller en central rolle i forklaringen af udformningen af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik (Bjøl, 1966; Karup Pedersen, 1970).

Internationaliseringens fordele og ulemper

En af de store fordele ved den øgede internationalisering er, at det analytisk bliver nemmere at indlejre studiet af dansk udenrigspolitik i de internationale begrebsdebatter og tematikker. Denne del af internationaliseringen bør således bydes velkommen, da den medvirker til at åbne studiet af dansk udenrigspolitik mere op til et internationalt publikum og samtidig »normalisere« de teoretiske studier af dansk udenrigspolitik i en international sammenhæng. Et af de andre aspekter af internationaliseringen vedrører mere snævert den direkte vidensproduktion og den publikationsstrategi, der anlægges, når der skrives om dansk udenrigspolitik. Et centralt karakteristikon ved studiet af dansk udenrigspolitik er, at vi over de sidste 20-30 år har set en markant vækst i udbuddet af forskellige og konkurrerende teoretiske forklaringer. Dette

betyder ifølge Larsen større variation i, hvad der opfattes som de centrale drivkræfter bag udformningen af den danske udenrigspolitik. Samtidig har vi også set en forøget diversitet og pluralisme i fortolkningerne af, hvordan konkrete begivenheder skal fortolkes (Larsen, 2017: 14-5). Derved står vi med ret forskellige bud på, hvad der potentielt karakteriserer og driver den danske udenrigspolitik.

Larsen peger her på, at et af de definerende karakteristika i de seneste års internationaliserede publikationsmønstre er, at disse ofte har et relativt snævert fokus inden for deres egen (teori)forståelse, uden at publikationerne indgår i en kritisk dialog eller i en teoretisk afprøvning mellem konkurrerende forklaringer af den danske udenrigspolitik som case i sig selv (Larsen, 2017: 15). Dette betyder, at internationale publikationer, der mere direkte tester og sammenligner forskellige teoretiske forklaringer af dansk udenrigspolitik, er sjældne. Der er således en slående tendens til, at artikler om sikkerhedspolitik er argumentbaserede snarere end hypotesetestende. Derved går vi glip af vi en mere levende teoretisk debat, hvor der for alvor kommer »noget på spil« i vores analyser af dansk udenrigspolitik. Dette gælder både inden for og på tværs af de forskellige teoretiske lejre. Det eneste (rigtigt gode og til tider underholdende men måske ikke misundelsesværdige) levende eksempel på en sådan debat, kan findes inden for den historiske koldkrigsforskning, hvor vi har et felt, der er præget af en aktiv fortolkningsdebat af centrale aspekter af den danske udenrigspolitik.

En relateret effekt af den øgede internationalisering er, at studiet af dansk udenrigspolitik er blevet mere opdelt i de miljøer, der traditionelt har beskæftiget sig med dansk udenrigspolitik. Sammenlignet med de øvrige nordiske landes udenrigspolitiske forskningsmiljøer har dansk udenrigspolitisk forskning ellers været præget af dialog mellem historikere og politologer, som har forsøgt at forene to

analytiske ambitioner. På den ene side har der været en stærk tendens til grundlæggende at ville forstå og forklare sit relativt afgrænsede empiriske genstandsfelt – dansk udenrigspolitik – enten gennem grundige empiriske studier eller gennem udviklingen af et tilpasset »mid-range« teoretisk begrebsapparat. Dette begrebsapparat har typisk været designet til dansk udenrigspolitik men potentielt også til andre småstater, selvom komparative studier ellers ikke har fyldt mest i publikationsmønstrene i dansk udenrigspolitik. På den anden side har der været et teoretisk ønske om at systematisere analyserne af dette empiriske felt og bidrage til den mere generelle teoretiske debat inden for international politik og udenrigspolitisk analyse. Denne ambition er særlig vokset frem i takt med konsolideringen af statskundskaben (herunder studiet af international politik) som en generaliserende videnskab gennem 1960'erne og 1970'erne, hvor en række af de historikere, der oprindeligt forskede i udenrigspolitikken i statskundskabsmiljøerne, transformererede de daværende (mere ideografiske) begrebssætninger til mere systematiske teoretiske begreber med inspiration fra den internationale litteratur. Et (ikke nødvendigvis repræsentativt) eksempel herpå er forskellen mellem Erling Bjøls beskrivelse af dansk udenrigspolitik som udtryk for »lods fisk politik« (Bjøl, 1966, 1970) og Nikolaj Petersens udvikling af forskellige adaptationsformer baseret på Rosenaus teoretisering om adaptation (Rosenau, 1970; Petersen, 1977; se også Hansen, 1974).

Dette afsæt betyder, at specielt den tidligere teoretisering af dansk udenrigspolitik har udviklet sig i spændingsfeltet og dialogen mellem den mere historisk ideografiske og politologiske nomotetiske tilgang til sit genstandsfelt. Tendensen inden for politologien og blandt historikere har i de seneste år været at prioritere den generelle teoretiske diskussion på et givet felt inden for international politik, hvor Danmark oftest studeres »som case af noget« snarere end som case i sig selv.

Dette hænger desuden også for historikernes vedkommende sammen med, at der i dag ikke er mange forskere, der særskilt beskæftiger sig med dansk udenrigspolitik på »fuldtid«. Samtidig kan det konstateres, at interaktionen, debatten og samarbejdet mellem historikere og politologer med enkelte undtagelser er ret fraværende, ligesom politologer og historikere sjældent publicerer i »hinandens« tidsskrifter.

»Dansk udenrigspolitik« som genstandsfelt forsvinder

Man kan således konkludere, at studiet af dansk udenrigspolitik i stigende grad fremstår som et redskab til at indskrive sig i den mere generelle IP-debat snarere end til at bidrage til en afklaring af konkurrerende forklaringer af dansk udenrigspolitik i sig selv. Det betyder, at Danmark i stedet for at optræde som et genstandsfelt i sig selv er kommet til at optræde som »en case af« en mere generel teoretisk udviklingstendens, som Danmark kan bruges til at kaste lys over. Derved står vi i en situation, hvor vi sjældent teoretisk får afprøvet konkurrerende forklaringer af den danske udenrigspolitik og dens drivkræfter, da sådanne mere case-centriske studier af dansk udenrigspolitik, hvor Danmark er interessant at forklare, *fordi* det er dansk udenrigspolitik, nedtones. Det kunne således klæde litteraturen at vi igen får et øget fokus på mere direkte afprøvning af konkurrerende teoretiske forklaringer af de centrale emner og spørgsmål, der fylder og dominerer i dansk udenrigspolitik, hvilket ville betyde at vi igen så en mere substantielle behandling af dansk udenrigspolitik i sin egen ret.

Noter

1. Artiklen her fokuserer primært på den del af debatten, der relaterer sig til beskrivelsen af den bredere danske udenrigspolitik, hvorimod den mere specialiserede litteratur om f.eks. dansk bistandspolitik ikke berøres.
2. Begrebsætninger som tilpasning, balancering, bastionsopbygning, aktivisme, kompartmentalisering mv. vinder ikke på samme måde genklang

i analyser af andre småstaters sikkerhedspolitik, da de synes mere designede til at forklare den særlige danske sikkerhedspolitiske situation.

Referencer

- Adler-Nissen, Rebecca (2014), *Opting out of the European Union: diplomacy, sovereignty and European integration*, Cambridge University Press.
- Bjøl, Erling (1966), »Foreign Policy-Making in Denmark«, *Cooperation and Conflict*, II: 1-17.
- Bjøl, Erling (1970), »P. Munch, sociologisk og historisk set«, *Historie/Jyske Samlinger*, Bind 9 (1970-1972): 123-41.
- Due-Nielsen, Carsten og Nikolaj Petersen (1995), »Denmark's Foreign Policy since 1967: An Introduction«, i Carsten Due-Nielsen og Nikolaj Petersen, red., *Adaptation and Activism*, København: DJØF Forlag, pp. 11-54.
- Hansen Peter (1974), »Adaptive Behavior of Small States: The Case of Denmark and the European Community«, *Sage International Yearbook of Foreign Policy Studies*, vol. 2, pp. 143-74.
- Holm Hans-Henrik (1997), »Denmark's Active Internationalism: Advocating International Norms with Domestic Constraints«, *Danish Foreign Policy Yearbook 1997*, København: DUPI, pp. 52-80.
- Holm Hans-Henrik (2002), »Danish Foreign Policy Activism: The Rise and Decline«, *Danish Foreign Policy Yearbook 2002*, København: DUPI, pp. 19-45.
- Jakobsen, Peter Viggo, Jens Ringsmose og Håkon Lunde Saxi (2016), »Bandwagoning for Prestige: Denmark, Norway and the War on Terror«, Paper præsenteret på CEEISA-ISA Joint International Conference, 22.-25. juni, Ljubljana, Slovenien.
- Jakobsen, Peter Viggo, Jens Ringsmose og Håkon Lunde Saxi (2018), »Prestige-Seeking Small States: Danish and Norwegian Military Contributions to U.S.-led Operations«, *European Journal of International Security*, 3(2): 1-22.
- Larsen, Henrik (2017), *Teorier om dansk udenrigspolitik efter den kolde krig*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Mouritzen, Hans (1988), *Finlandization: Towards a General Theory of Adaptive Politics*, Aldershot: Avebury.
- Mouritzen, Hans (2007), »Denmark's super Atlanticism«, *Journal of Transatlantic Studies*, 5(2): 155-69.

- Mouritzen, Hans (2015), »Vores udenrigspolitik skal drives af substans – ikke kun positionering«, *Politiken*, 15. oktober.
- Mouritzen, Hans og Mikkel Runge Olesen (2010), »The Interplay of Geopolitics and Historical Lessons in Foreign Policy Denmark facing German post-war rearmament«, *Cooperation and Conflict*, 45(4): 406-27.
- Pedersen, Ole Karup (1970), *Udenrigsminister P. Munchs opfattelse af Danmarks stilling i international politik*, København: Københavns Universitet.
- Pedersen, Rasmus B og Karen Gram-Skjoldager (2015), »International aktivisme i dansk udenrigspolitik 2001-2009 En tværfaglig forskningsstatus«, *Historisk tidsskrift, Bind 115*, 20(1): 163-88.
- Pedersen, Rasmus B. og Jens Ringsmose (2017), »Aktivisme i dansk udenrigspolitik: Norden, FN, NATO og EU«, *Politica*, 49(4): 339-57.
- Pedersen, Rasmus B. og Yf Reykers (2017), »Bandwagon for status: Danish and Belgium participation in the coalition against ISIS«, Paper præsenteret på Dansk Selskab for Statskundskabs årlige møde, 26. oktober, Vejle.
- Petersen, Nikolaj (1977), »Adaptation as a Framework for Foreign Policy Behavior«, *Cooperation and Conflict*, 12(4): 221-50.
- Petersen, Nikolaj (2000), »National Strategies in the Integration Dilemma: The Promises of Adaptation Theory«, i H. Branner og M. Kelstrup, red., *Denmark's Policy towards Europe after 1945: History, Theory and Options*. Odense: Odense Universitetsforlag, pp. 72–99.
- Rosenau James N. (1970), *The Adaptation of National Societies: A theory of Political Systems Behavior and Transformation*, New York: McCalebSeiler.
- Wivel, Anders (2010), »From Small State to Smart: Devising a Strategy for Influence«, i Anders Wivel og Robert Steinmetz red., *Small States in Europe: Challenges and Opportunities*, Aldershot: Ashgate Publishing.
- Wivel, Anders (2013), »From Peacemaker to Warmonger? Explaining Denmark's Great Power Politics, *Swiss Political Science Review*, 19(3): 298–321.
- Wivel, Anders (2017), »Aktivistisk med forbehold? Danmark, EU og den amerikanske verdensorden«, *Politica*, 49(4): 426-50.
- Wivel, Anders og Matthew Crandall (2017), »Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship«, Paper præsenteret på Dansk Selskab for Statskundskabs årlige møde, 26. oktober, Vejle.